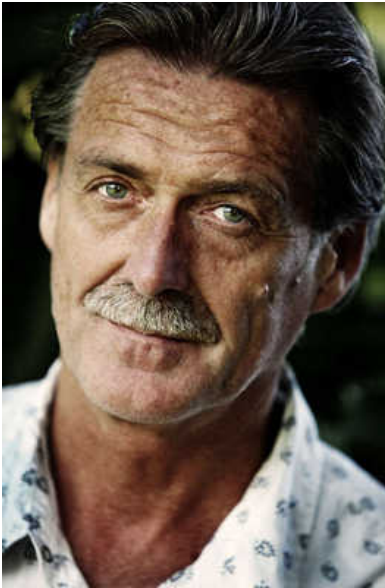

'Artsen willen de dood niet in hun kabinet'

tim dirven

Wim Distelmans is radiotherapeut-oncoloog en professor palliatieve geneeskunde aan de VUB. Hij vecht voor het recht op euthanasie en is een van de oprichters van ULteam.

MARGOT VANDERSTRAETEN

Zijn we in staat om echt te luisteren naar iemand die zijn leven niet meer de moeite waard vindt en wil sterven? Het is een cruciale vraag voor professor Wim Distelmans (VUB). De onwetendheid over de euthanasiewet is nog te groot, stelt hij. Zowel bij de aanvragers als de artsen.

Waarom wekt euthanasie zo vaak maatschappelijke verontwaardiging op?

Wim Distelmans: "Dat heeft vooral met ongewenste emancipatie te maken. Het emancipatorische effect van de wet op euthanasie is natuurlijk gigantisch. Mensen krijgen inspraak in wat er met hun einde gebeurt. De wereld, inclusief de medische wereld, verdraagt geen mondige patiënten. Waarvoor dient een arts of een ziekenhuis?

Om je in leven te houden, los van de kwaliteit van dat leven. Het gaat zelfs zo ver dat artsen die openstaan voor euthanasie meermaals subtiel onder druk worden gezet door hun oversten: 'Jij wordt geen diensthoofd als je euthanasie toepast.'"

Het katholicisme - en de meeste ziekenhuizen zijn katholiek - speelt in deze mentaliteit een grote rol. Het houdt het lijden nog steeds in stand. Morfine bestaat al eeuwen, maar het wordt nog maar ruim honderd jaar als pijnbestrijder gebruikt. Waarom?

"Omdat de katholieke kerk zich steeds tegen pijnbestrijding heeft verzet. Je moest creperen. Men hoort dat nu niet meer graag. Eenzelfde lot valt euthanasie te beurt. Of neem het vraagstuk: terminaal of niet-terminaal? In katholieke ziekenhuizen past men euthanasie enkel toe in geval van een noodsituatie. Maar wie bepaalt wanneer er een noodsituatie is?

"Toch kan ik zeggen dat, als het einde echt heel dichtbij komt, ook bij erg gelovigen het tij kan keren. We hebben een zeer gelovige, katholieke vrouw waardig helpen sterven. Ze had 15 augustus als sterfdatum gekozen. Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart. Wij hebben haar keuze ingewilligd, en zij was zeer blij en haar hele familie ook."

De euthanasiewet in België is tien jaar oud. Merkt u dat de burger de wetgeving rond zijn levenseinde beter kent?

"Helaas. Onwetendheid overheerst. En dan heb ik het niet alleen over vragen omtrent euthanasie of stervensbegeleiding. Het gaat om de kennis van zijn rechten. Om informatie rond de mogelijkheden, maar evengoed om zeer praktische

vragen als: wat moet ik doen om mijn lichaam aan de wetenschap te schenken? Euthanasie is overigens niet altijd de juiste oplossing. Na raadplegingen kan blijken dat er andere beslissingen over het levenseinde genomen kunnen worden. Pijnbestrijding is ook een recht.

"Ook artsen zijn onvoldoende op de hoogte van alles wat met levenseinde te maken heeft. Als de patiënt expliciete vragen stelt over zijn rechten en mogelijkheden, weten ze vaak niet het juiste antwoord te geven. Ze willen de dood niet in hun kabinet. De opleiding laat het op dit vlak ook afweten. Lessen rond iemand helpen waardig dood te gaan, maken alleen aan de VUB verplicht deel uit van het lessenpakket. Op andere universiteiten is het facultatief.

"Goed nieuws is dat we in Vlaanderen een driehonderdtal Leif-artsen hebben opgeleid, Leif staat voor Levenseinde informatieforum. Zij weten alles over de organisatorische en wetgevende aspecten rond levenseinde. En zij kunnen door hun collega's worden geconsulteerd. Ook de burger kan zijn huisarts verzoeken om hem naar een Leif-arts door te verwijzen."

Concreet: hoeveel mensen sterven in ons land door euthanasie?

"Ongeveer 2.000 per jaar. En het aantal neemt toe. Niet in grote mate, maar geleidelijk aan. Al is er een mentaliteitswijziging op til. De jongere generatie burgers is mondiger. Zij zullen ook mondigere patiënten zijn.

"Jaarlijks sterven in België 100.000 mensen. Van die 100.000 doden sterven er 15.000 door palliatieve sedatie. Kort uitgelegd houdt dat het volgende in: de arts dient de

terminale patiënt een slaapmiddel toe en verhoogt stilaan de dosis; de ziekte wordt niet meer behandeld, de patiënt wordt gewoon in slaap gehouden. Geleidelijk aan sterft de patiënt dus aan zijn ziekte, hij sterft op 'natuurlijke' wijze. Dat is een groot verschil met euthanasie: daar sterft de patiënt door toediening van medicatie.

"Ik vind de palliatieve sedatie een grijze, twijfelachtige en zelfs gevaarlijke zone. Een arts heeft geen officiële meldingsplicht voor de gestorven patiënt. Het strafwetboek telt niet. Vanwege die 'natuurlijke' dood. Het aantal palliatieve sedaties is sinds de wet op euthanasie verdubbeld. We moeten ons dus de vraag stellen of deze behandeling geen zeer twijfelachtig alternatief voor euthanasie is geworden."

Het lijkt een moeilijk evenwicht: de rol van de gemeenschap om patiënten te verzorgen en de autonomie van het individu.

Misschien speelt familiale druk ook een rol?

"Daarom moet het levenseinde altijd door een multidisciplinair team van hulpverleners en specialisten worden begeleid. Daarom is een vertrouwensband van wezenlijk belang. Ik ben geen voorstander van euthanasie an sich, wel van het recht op euthanasie.

"Ik wil dat burgers hun rechten kennen, en er aanspraak op kunnen en durven maken. Als jouw huisarts zegt: 'Ik ben tegen euthanasie, ik doe het niet', dan wil ik dat je weet dat hij je een recht ontzegt, en dan wil ik dat je weet waar je naartoe moet om toch geholpen te worden.

Maar als jij graag je einde volledig uit handen geeft aan een arts en zijn deskundigheid, is dat ook goed."

De verhalen van mensen vlak voor ze sterven, wat doet dat met u?

"De dood is altijd aan- en ingrijpend. Angèle wilde in geen geval nog verder leven. Ik heb respect voor haar persoonlijke beslissing, en voor haar ultieme wens. Ik heb naar haar geluisterd, en haar au sérieux genomen. En daarmee noem ik een maatschappelijk debat dat dringend gevoerd moet worden: zijn wij in staat om te luisteren naar iemand die beslist heeft dat zijn leven niet meer de moeite waard is om geleefd te worden? Want ook dat geldt: iedereen die beslist om te sterven, confronteert je met existentiële vragen."

Hebt u zelf een wilsbeschikking klaar?

"Ja. Mijn leven mag beëindigd worden als ik me niet meer van mijn omgeving bewust ben. En mocht ik morgen verlamd geraken, zal ik de tijd nemen om over mijn leven te reflecteren. Vanuit die situatie zal ik de afweging maken of ik nog verder wil, of niet."